

Nätverkstanken – ett för mig klargörande julbudskap

Bengt-Åke Wennberg

Jag har nödgats acceptera en obekvämlig sanning. Det rör sig då inte om klimatet utan om komplexiteten i vår mänskliga tillvaro. Komplexiteten innebär stora risker, bland annat att vi skulle kunna förgöra oss själva. Men den innebär också stora möjligheter.

Att den sanning jag måst acceptera är obekvämlig handlar inte om att den är svår att acceptera eller skrämmande i sig, utan om den enorma insats som kommer att behövas för att lära oss att konstruktivt hantera den.

Nå vad är då den "sanning" jag till slut tvingats acceptera? Den kan formuleras så här:

Mänskligheten är numera ett nätverk av fria och självständiga aktörer som var och en vill känna sig, och bli bemött, som ett subjekt.

Så har jag länge resonerat. Tanken låter bra och kan säkert accepteras av många om det bara handlar om hur man själv förhåller sig till världen och

andra. Så länge det bara är en uppfattning och en personlig erfarenhet är det kanske ok, men tänk om det vore en sanning,

det vill säga en saklig och faktisk beskrivning av mänsklighetens villkor!

Tanken svindlar. 8,5 miljarder självständiga och fria aktörer som alla var och en på sitt sätt strävar efter att förverkliga sig.

Det finns en historisk erfarenhet av en liknande situation som medförde allvarliga konflikter och störningar. Det handlar om övergången mellan en geocentrisk och en heliocentrisk världsbild. Den ledde bland annat till trettioåriga kriget.

Så länge vi har uppteckningar så har människan omhuldat den geocentriska världsbilden, det vill säga att jorden är världsalltets centrum. Avvikande åsikter framfördes sporadiskt under ca 2000 år men det var först när Niclas Copernicus i sin bok "De revolutionibus orbium coelestium" presenterade sin idé om det heliocentriska systemet som tanken om den heliocentriska världsbilden blev genomarbetad, tog fart och fick spridning.

Copernicus vågade dock inte berätta om sina teorier och beräkningar. Han kallade teorin för en hypotes. Han gav ut en bok, men den publicerades först efter hans död. Det var inte förrän under 1600-talet, som Galileo Galilei och Johannes Kepler gjorde troligt att den heliocentriska världsbilden var en bättre beskrivning av de faktiska förhållandena än den geocentriska.

Skälet till Copernicus rädsla och förföljelsen av Galilei var att den heliocentriska världsbilden inte bara hotade den etablerade maktordningen utan att den också förebådade ett helt nytt kunskapsområde – rymden och världsalltet – av alldeles ofattbara dimensioner och en komplexitet som var totalt okänt för den tidens lärde. Tanken hisnade. Var fanns där borta?

Nu står vi åter vid en liknande skiljeväg. Vi står inför uppgiften att 8,5 miljarder fria och självständiga aktörer som ser sig som subjekt skall integrera sig och samverka med varandra i en enda stor gemenskap. Detta bör ske utan att vissa, som uppfattas udda och oönskade, utrotas och utan att vi riskerar att några få vettvillingar med makt förstör livsmöjligheterna på jorden i kampen om herraväldet.

De resonemang och teorier som finns om hur en sådan integration skall kunna åstadkommas är futtiga och missvisande. Så här beskriver exempelvis vetenskapsfilosofen Tim Lewens nationalekonomin i sin bok "Vetenskapens mening".

*"...nationalekonomin stödjer sig på matematik och auktoritet. Å andra sidan är den dålig på att göra förutsägelser, och många av dess utövare är förvånansvärt ointresserade av att försöka ta reda på hur verkliga människor resonerar och uppträder. De vill hellre bygga modeller som talar om för oss vad som skulle hända under renodlade förhållanden om människorna vore fullkomligt rationella. Kanske är då inte nationalekonomin så mycket vetenskap som ett slags **Sagan om ringen** med ekvationer; en matematiskt avancerad undersökning av en påhittad värld tämligen olik vår egen."*

Organisationsteorier, ledarskapsforskning och politiska resonemang om samhället skiljer sig inte mycket från ovanstående beskrivning. Trots sin ofullkomlighet bär de upp makten. Precis som var fallet på 1600-talet riskerar den turbulens som uppstår om man tvingas överge dessa realistiska modeller och acceptera människan som en självständig och fri aktör, som inte styrs av sådana sagor, att skapa allvarliga konfrontationer mellan makten och "folkviljan".

Problemet som jag just nu upplever är att protesterna från "folket" är alltför många, aggressionen är alltför stor och åtgärderna från makthavare alltför destruktiva för att jag bara skall kunna sitta lugnt och vänta, och se vad som händer.

Tillståndet som nu existerar är, som jag förstår det, en konsekvens av att människor förutom att de vill se sig som fria och självständiga subjekt, och ta större ansvar och makt över sitt liv, också känner ett behov av större trygghet, gemenskap och integrering. Det är ett dilemma.

Detta dilemma är ännu inte på långa vägar löst. Skulle det kunna hanteras så finns det oändliga möjligheter till en lycklig framtid. Kan det inte hanteras kan vi bara se fram emot en period av fortsatt förvirring, allvarliga konflikter, totalitära ledningssystem, diktatorer och krig och elände.

Originaltext

<https://www.bengtharry.me/?p=2970>